

Het verwarrende voorbeeld van de Verenigde Staten

Tussen 1973 en 1979 hadden de Verenigde Staten een groei van de werkgelegenheid, die twaalf maal die van West-Europa bedroeg. Die groei werd evenwel precies in evenwicht gehouden door een twaalf maal zo snelle stijging van de arbeidsproductiviteit in Europa als in de VS. Nog groter zijn de verschillen tussen de VS en Japan: de werkgelegenheid in de VS groeide in dezelfde periode 3,5 maal zo snel als die in Japan, maar de produktiviteit in Japan steeg 14,5 maal zo snel als die in de VS. De concurrentiepositie van de VS werd intussen slechts gehandhaafd dank zij een veel tragere stijging van de reële lonen dan in Europa of Japan. Tussen 1960 en vandaag stegen de reële lonen in de EG met 133%, in Japan met 160% en in de VS met ongeveer 17% 1).

De snelle groei van de werkgelegenheid wordt in West-Europa altijd in verband gebracht met de veel grotere dynamiek van het Amerikaanse kapitalisme. De sprong voorwaarts van de werkgelegenheid in de VS, stelt Sorman 2) heeft te maken met groei, een beetje technische innovatie, maar vooral met de 600.000 nieuwe ondernemingen, die elk jaar de werkgelegenheid versterken. De nieuwe ondernemingen ontstaan niet in de eerste plaats in de futuristische sectoren van de 'technologie de pointe', maar vooral in de handel en de dienstensector met een lage produktiviteit. „Gardons-nous donc de la fascination excessive pour la modernisation comme solution du chômage!“. Hij haalt het voorbeeld van Japan aan: in 1984 werden daar de meeste banen geschapen in de sector bars en restaurants, niet in die van de computers.

Hij verklaart deze ontwikkeling niet alleen uit de ondernemingsgeest, zoals die ginds bloeit en hier kwijnt, maar ook uit de loonflexibiliteit. De voornaamste oorzaak van de werkloosheid in Europa is het minimumloon „et tous les salaires de base qui résultent des conventions collectives, oeuvre de la collusion anti chômeurs des syndicats patronaux et ouvriers“. Bovendien, het onvermogen om alle menselijke mogelijkheden te gebruiken is de oorzaak van de stagnatie, en niet het gevolg.

De Amerikanen zelf zijn minder geneigd de trage produktiviteitsgroei aldaar te verklaren uit de voortdurende creatie van nieuwe ondernemingen. Magaziner en Reich 3) wijzen erop dat de lage minimumlonen ervoor verantwoordelijk zijn dat een steeds groter deel van de werkgelegenheid van een deplorabele kwaliteit is. Een 'nation of hamburger stands' worden de VS in hun ogen. George Lodge klaagt dat de tijd voorbij is dat Carnegie kon zeggen „the old nations of the earth creep on at a snail's pace, the Republic thunders past with the rush of an

W. Albeda

express" 4). Terwijl sommige schrijvers in de lage produktiviteit de komst van de na-industriële samenleving zien, vinden anderen dat „an elegant rationalization for failure to maintain a competitive industrial base" 5). En in ieder geval kan men in de VS beschamender voorbeelden zien van armoede en stedelijk verval dan in West-Europa.

Lodge wijst op de problemen aan het begin van de jaren tachtig in de automobiellindustrie, in de staalindustrie, de traditionele industrieën in het algemeen, maar ook op het falen om op het terrein van de nieuwe technologieën – die vaak in Amerika zijn ontwikkeld – de concurrentie met Japan aan te kunnen. In 1981 besteedden Amerikaanse bedrijven \$ 18 miljard meer aan Japanse produkten dan omgekeerd: „the nation's exports resembled those of a colony“. Succes hadden de VS in landbouwprodukten, toerisme, houtwaren en steenkool – „hardly representative of a vital and competitive economy“. Hij acht nogal ingrijpende wijzigingen nodig, wil de VS de concurrentiestrijd met Japan, maar ook met de landen van West-Europa niet verliezen. Hij bepleit een beëindiging van de 'adversarial relationship' van vakverenigingen en ondernemingsbesturen en het introduceren van vormen van democratisch management in het voetspoor van Japan en West-Europa, een betere samenwerking tussen regering en bedrijfsleven en de ontwikkeling van een moderne industriepolitiek.

Terug naar Sorman. Waarom gaat het zo goed in Silicon Valley?, vraagt hij. Is het omdat de hemel zo blauw en de zee zo nabij is: omdat er geen vakverenigingen zijn? Of wellicht gaat het om de nabijheid van de universiteiten van Stanford en Berkeley? Dat laatste is wat dichterbij de werkelijkheid. Maar het werkelijke

punt is dat de ondernemingen van de Silicon Valley anders worden geleid. Directies, beampten, kaderpersoneel, technici, en de arbeiders van die bedrijven zijn op hun werkplek voortdurend bezig met „palabres et négociations sur tout et sur rien. sur l'essentiel et l'accessoire“, met de strategie van de onderneming, de verdeling van de resultaten en de marktontwikkeling van de dag 6).

Aan de oevers van de Pacific ontstaat een nieuwe ondernemingsstructuur. In de twee best geïnformeerde en opgeleide samenlevingen, Japan en Californië, ontwikkelt zich een 'nouvelle intelligence sociale' (Sorman). Die ontwikkeling is er, wat de arbeidsverhoudingen betreft één van contract naar consensus (Lodge), wat de staat en de universiteiten betreft, één van nauwe samenwerking met het bedrijfsleven.

Het is niet geheel uitgesloten dat Lodge onvrede met Amerika en het Amerikaanse bedrijfsleven en Sorman's lofzang op de VS elkaar niet uitsluiten. De VS zijn niet het economische paradijs dat Sorman (ook reeds in zijn eerdere *Revolucion conservatrice Américaine*) schildert. De cocktail van stagnerende industrie en een groeiende, niet al te moderne en interessante, van de lage minimumlonen profiterende dienstensector, is er net zo reëel als de vernieuwing waarin Japan voorging.

1) Gegevens uit John D.A. Cuddy, *Some reflections on Growth in the OECD-economies, Trade and Development*, UNCTAD, nr. 6, 1985.

2) Guy Sorman, *l'Etat Minimum*, Albin Michel, Parijs, 1985, blz. 128.

3) Magaziner and Reich, *Minding America's business*, Jovanovich, New York, 1982.

4) George C. Lodge, *The American disease*, Knopf, New York, 1984, blz. 10.

5) Bruce Scott, *Can industry survive the Welfare State*, *Harvard Business Review*, september/oktober 1982.

6) Sorman, op.cit., blz. 114.